

SENSORVEILEDNING
EKSAMEN I RETTSLÆRE

I henhold til rammeplanen for treårig revisorutdanning av 2012

- 10 sp

Onsdag 12. desember 2018

Kl 09.00 – 14.00 (5 timer)

Oppgavesettene består av samlet 9 spørsmål, 4 sider inklusive denne siden.

Tillatte hjelpemidler: Norges lover, andre ukommenterte lovsamlinger, særtrykk av lover og forskrifter. Hvis oppgavene er ufullstendige eller uklare, må du selv ta nødvendige forutsetninger. Forutsetningene bør gå klart frem av besvarelsen.

Samtlige spørsmål skal drøftes og besvares.

* * * * *

Peder Ås arbeidet i flere år som styrmann på skip. Han er nå pensjonist, men savnet sjølivet og ønsket å starte drift av taxibåt. Han kontaktet sin gode venninne Marte Kirkerud, som er daglig leder i Båt AS, og ba om å få tilsendt tilbud på en båt som Båt AS hadde lagt ut for salg. Det var en seks år gammel båt av merke Dragen 18. Båten er 18 fot og det er sitteplass til åtte personer. I annonsen fra Båt AS ble det opplyst at båten «er strøken».

Peder mottok følgende e-post fra Båt AS:

Hei!

Takk for din henvendelse vedrørende Dragen 18. Det er en ypperlig båt. En sjelden vare og velegnet som taxibåt. Kun tre båter i Norge, tror jeg. Båt AS klargjør båten med vasking, påføring av bunnstoff osv. Vi kan selge den for kr. 275.000,-. Vi bruker en standardkontrakt som jeg har vedlagt denne e-posten. Hører fra deg med det første.

Mvh

Marte Kirkerud

Daglig leder

Fire dager senere sendte Peder følgende e-post til Båt AS:

Takker for tilbudet. 275.000,- er litt høyere sum enn jeg hadde tenkt meg, men det er til å leve med. Jeg kommer innom i morgen.

Mvh

Peder

Et par timer etter at Båt AS mottok e-posten fra Peder ringte Marte Kirkerud til Peder og opplyste at det var en annen som hadde vist interesse for båten. Peder ble overrasket og hevdet at det allerede var inngått avtale om kjøp av båten. Marte bestred dette og hevdet at Peder uansett hadde oversittet svarfristen.

Spørsmål 1

Er det inngått rettslig bindende avtale om kjøp av båten?

Dette er et bindingsspørsmål. Rettslig grunnlag er ulovfestet rett.

Det første spørsmålet er om den første e-posten fra Båt AS er å anse som et rettslig bindende tilbud. Dette beror på om Peder har fått en berettiget forventning om at Båt AS binder seg til å selge båten til ham på de betingelsene som fremgår av e-posten.

Kandidatene må vurdere hvor konsist, fullstendig osv. utsagnet fremstår. Det er en del momenter som kan trekkes inn i drøftelsen, bl.a. betydningen av at det er lagt ved en standardkontrakt. Noen vil kanskje problematisere om det er en forutsetning om at bindende avtale forutsetter undertegning av kontrakt. Kandidatene må vise at de kan bruke det rettslige grunnlaget i drøftelsene. Det sentrale er kvaliteten på drøftelsene.

Det neste spørsmålet som må vurderes, er om Peders e-post er å anse som en rettslig bindende aksept. For enkelte kandidater vil dette bli en subsidiær drøftelse.

Det siste spørsmålet som må vurderes er om Peder har akseptert innen fristen. Også denne drøftelsen vil for enkelte kandidater være subsidiær. Her kan det drøftes om uttrykket «med det første» er å anse som en akseptfrist som avviker fra akseptfristen i avtl. § 3, 1. ledd. Dette er et tolkingsspørsmål. På spørsmålet om Peder har svart innen fristen må kandidaten enten ta utgangspunkt i «fristen» i e-posten eller fristen i avtl § 3, 1. ledd. Drøftelsen er det sentrale.

Da Peder truet med å bringe saken inn for retten, ba Marte om et møte. Peder og Marte ønsket å finne en løsning for å opprettholde det gode vennskapet. De ble enige om at Peder skulle betale kr. 300.000,- for båten forutsatt at Peder kunne nedbetale båten i månedlige avdrag på kr. 12.500,- og at Båt AS ikke hadde krav på rente. Peder overtok båten så snart Båt AS var ferdig med å klargjøre den med vask og påføring av bunnstoff.

Det viste seg snart at det ikke var særlig innbringende å drive med persontransport til sjøs. Inntektene var minimale. Da Marte ble gjort kjent med Peders økonomiske situasjon, sendte hun følgende e-post til Peder:

Jeg gjør for ordens skyld oppmerksom på at når Båt AS selger på kreditt så har tar vi salgspant i båten som sikkerhet for at kjøpesummen blir betalt.

Peder ringte Marte og sa at det var helt uproblematisk at Båt AS ønsket å ha salgspant i båten.

Peder hadde ikke midler til å betale de månedlige avdragene, og Båt AS ville gjøre salgspanteretten gjeldende. Peder oppsøkte advokat Tastad, som tilskrev Båt AS og hevdet at salgspantavtalen var ugyldig og at Båt AS ikke hadde noen panterett i båten.

Spørsmål 2

Har Båt AS gyldig salgspanterett i båten?

Som sikkerhet for lånet ble det avtalt at Båt AS skulle ha salgspant i båten. Vilklårene for gyldig salgspant følger av pantel. §§ 3-14 flg.

Salgspantavtalen må inngås «i forbindelse med salget», jf. pantel. § 3-14. Her er salgspantavtalen inngått etter at salget er gjennomført. Avtalen mangler ikke bare rettsvern, jf. pantel. § 3-17, 2. ledd, men er også ugyldig mellom partene, jf. pantel. § 1-2, 2. ledd.

Det kan tilføyes at man uansett ikke kan avtale pant i løsøre som kan registreres i et realregister, jf. pantel. § 3-15, 1. ledd. Etter sjøl. 1994/39 § 11, 3. ledd kan båten realregistreres ettersom den skal brukes utelukkende eller hovedsakelig i næringsvirksomhet.

Avtalen om salgspanterett er ikke gyldig.

Peder leverte båten til vinterlagring hos Seil AS. Han ble da gjort oppmerksom på at båten var avbildet i mange av landets aviser for et års tid siden. Bildet ble tatt i forbindelse med at politiet pågrep en mann i nettopp denne båten. Mannen var en som senere ble dømt for omfattende deling av pornografiske bilder på nettet.

Peder tok straks kontakt med Båt AS og fortalte hva han hadde fått høre. Marte sa at hun var kjent med dette, men at dette ikke var noe Båt AS hadde noe med. Peder krevde at kjøpet ble hevet. Marte bestred hevingskravet og viste til at det ikke var noen mangel ved båten.

Spørsmål 3

Har Peder Ås rett til å heve kjøpet av båten?

Det må tas stilling til om båtenes forhistorie er en mangel som gir grunnlag for heving. Rettslig grunnlag er kjl., jf. fkjl. § 1, da begge parter handler som ledd i næringsvirksomhet. Heving på grunn av mangel er regulert i kjøpsloven kap. IV. Det er naturlig å vurdere om Båt AS ved kjøpet har «forsømt å gi opplysning om vesentlige forhold ved tingen eller dens bruk som han måtte kjenne til og som kjøperen hadde grunn til å rekne med å få, såfremt unnlatsen kan antas å ha innvirket på kjøpet». Selger har naturligvis opplysningsplikt, også om salget ikke er et «som den er-salg». Det kan forventes at mange kandidater vil forankre drøftelsen i kjl § 19, 1. ledd bokstav b, og dette må være greit. Gode besvarelser bør ta for seg spørsmålet om hvilke opplysninger det foreligger opplysningsplikt om, og gjerne trekke paralleller til vurderingene etter avtl. § 33. Det er båtenes forhistorie og det ubehaget dette vil kunne medføre for kjøper som utgjør problemet. Det vil være en mulighet for at Peder blir koplet til straffesaken. Dette er nok for fjerntliggende til at Båt AS vil ha opplysningsplikt. Konklusjonen er imidlertid ikke det sentrale. Dersom kandidatene kommer til at det foreligger en mangel i form av brudd på opplysningsplikten, må kandidatene vurdere om dette utgjør et «vesentlig kontraktsbrudd» som gir grunnlag for heving av kjøpet, jf. kjl § 39.

Peder fikk store økonomiske problemer og det var en rekke kreditorer som hadde tatt pant i eiendommen hans.

Peder hadde ikke betalt eiendomsskatt i 2014. Det var et spesielt vanskelig år for Peder og kommunen hadde inngått en avtale med Peder om betalingsutsettelse, men eiendomsskattekravet for 2014 sto fortsatt ubetalt.

Banken hadde avtalt panterett i Peders eiendom for et lån på kr. 4 millioner. Panteretten ble tinglyst 05.06.2002. I tillegg fikk Båt AS, den 02.03.2017, utleggspant i Peders eiendom for et krav på kr. 200.000,-. Utleget ble tinglyst 05.03.2017. Den 05.03.2017 fikk Seil AS utleggspant i Peders eiendom. Også dette utlegget ble tinglyst 05.03.2017.

Spørsmål 4

Hvordan er prioriteten mellom pantene?

Prioriteten mellom pantene er som følger:

Legalpanteretten for eiendomsskatt for 2014 er foreldet, da det er gått mer enn 2 år siden pantkravet skulle ha vært betalt, jf. pantel. § 6-3(1). Foreldelse inntreer selv om det er inngått avtale om betalingsutsettelse.

Prioriteten på de øvrige panterettene blir som følger:

1. prioritet: Bankens krav på 4 millioner kroner, tinglyst 05.06.2002, jf. tgl. § 20, 1. ledd.
2. prioritet: Båt AS sitt utleggspant den 02.03.2017 i Peders eiendom for et krav på kr. 200.000,-. Utlegget ble tinglyst 05.03.2017, på samme dag som Seil AS sitt utlegg. Da utlegget til Båt AS er det eldste av disse to, går det foran i prioritet, jf. tgl. § 20, 3. ledd, 2. pkt.
3. prioritet: Seil AS sitt utleggspant den 05.03.2017 i Peders eiendom.

Peder kunne konstatere at taxibåtprosjektet ikke hadde vært noen suksess. Inntektene hadde uteblitt og han var påført store utgifter.

Samtidig var han ikke klar for en lat pensjonisttilværelse. Peder hadde alltid hatt en lidenskapelig interesse for biler og bestemte seg for å starte import av italienske sportsbiler.

Peders datter Lise hadde nettopp fullført økonomistudier. Hun rådet ham til å opprette et aksjeselskap for å begrense sin personlige risiko. Lars tok kontakt med sin gode venn Lars Holm som han visste at også var over gjennomsnittet bilinteressert. Lars var pensjonert revisor. Peder mente Lars sin økonomikompetanse kunne være av stor verdi for selskapet, og inviterte ham derfor med på satsingen.

Peder og Lars stiftet deretter Italimport AS. Peder tegnet seg for 70 aksjer som tilsvarte 70% av aksjekapitalen, mens Lars tegnet seg for de resterende 30 aksjene. Aksjekapitalen var kr 100 000,- som ble innbetalt i kontanter.

Selskapets virksomhet var i vedtektene beskrevet å være:

«Import av italienske biler og bildeler, samt alt som står i forbindelse med dette.»

Vedtektene gjorde ingen unntak fra aksjelovens bestemmelser. I forbindelse med stiftelsen ble det bestemt at Peder skulle være daglig leder, mens Lars skulle være styreleder. Peder og hans datter Lise Ås skulle også være medlemmer av styret.

Det tok ikke lang tid før det oppstod uenighet mellom Peder og Lars. Peder mente at fremtiden, og de store pengene, lå i nyere nisjebiler, mens Lars mente at de skulle satse på klassiske veteranbiler fra 1960 og -70-tallet.

Peder mente at denne uenigheten om veivalg var uforenlig med at Lars var styreleder. Peder ønsket derfor at Lise skulle overta vervet og at Lars skulle gå ut av styret. Lars protesterte og mente at han ikke kunne avsettes før tidligst etter to års tjeneste. Han mente at han i det minste hadde en oppsigelsesfrist.

Spørsmål 5

Har Lars rett til å fortsette som styreleder?

Styret velges av generalforsamlingen, asl. § 6-3(1). Selv om asl. § 6-6 angir at styremedlemmer tjenestegjør i to år, følger det av asl. § 6-7 at et styremedlem uavhengig av dette kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Det gjelder også styrets leder. Det betyr at generalforsamlingen kan avsette og velge ny styreleder, så lenge styremedlemmet ikke omfattes av personkretsen i asl. § 6-4. Det er ikke tilfelle her

Det tok lengre tid enn forutsatt for Italimport AS å komme i gang med bilsalget. I mellomtiden solgte selskapet bildeler til italienske biler. En av kundene var Hans Tastad som hadde kjøpt nytt panser til sin Fiat. Kjøpesummen var avtalt til kr 5 000,-. Panseret ble levert 1. juli 2017. Den 15. september

2017 sendte Italimport AS faktura på kr 5 000,- til Hans med betalingsfrist 25. september. I fakturaen krevde Italimport AS renter fra 1. juli 2017 frem til betaling. Hans bestred ikke størrelsen på hovedkravet, men mente at han ikke hadde plikt til å betale renter fra 1. juli.

Spørsmål 6

Har Hans plikt til å betale forsinkelsesrenter fra 1. juli 2017?

Det er her tale om kreditt i tiden frem til forfallstidspunkt 25. september. Det er ikke avtalt noe om renter, og i kredittforhold må renter i tilfelle forankres i avtalen. Her fremsettes rentekravet først i fakturaen. Det fremgår av forsinkelsesrenteloven § 2 at renter, når ikke annet er avtalt, først kan kreves fra 30 dager etter påkrav.

Den 25. september 2017 mottok Peder en faktura fra Båtprodukter AS. Fakturaen gjaldt et krav som stammet fra den tiden han drev taxibåt som personlig virksomhet. Fakturaen var stilet til ham personlig. Den gjaldt kalesje til taxibåten. Peder husket at han hadde stuset på at han aldri hadde fått noen faktura på kalesjen som han hadde bestilt fra Båtprodukter AS. Fakturaen var datert 24. september 2017 og var angitt å gjelde «*Båtkalesje levert 10. oktober 2014, kr 20 000,-.*» Betalingsfrist var 5. oktober 2017. Peder husket at beløpet var det som ble avtalt, og trodde også at den angitte leveringsdatoen var riktig. Han betalte ikke fakturaen innen fristen. Den 12. oktober 2017 sendte han følgende e-post til Båtprodukter AS: «*Det vises til faktura på kalesje. Denne vil ikke bli betalt siden kravet er foreldet.*»

Spørsmål 7

Er Båtprodukter AS sitt krav mot Peder foreldet?

Foreldelsesfristen er i dette tilfellet tre år, jf. fl. § 2, regnet fra det tidspunkt Båtprodukter tidligst kunne kreve å få oppfyllelse, jf. § 3 nr. 1. Dette tidspunkt er leveringstidspunktet, 10. oktober 2014. Når Båtprodukter nå fastsetter betalingsfrist til 5. oktober 2017, ligger fristen innen foreldelsesfristen. Denne utløper 10. oktober 2017, altså tre år etter levering. Den 12. oktober 2017 er kravet foreldet, siden fristen ikke er avbrutt før utløp. Faktura avbryter ikke foreldelsesfristen, jf. fl. §§ 14 flg.

Utover våren 2018 erkjente Peder at heller ikke importen av italienske biler hadde vært noen suksess. Det viste seg å være umulig å få kreditt hos leverandører, samtidig som aksjekapitalen på kr 100 000,- var brukt opp.

Samtidig skyldte selskapet merverdiavgift fra salget av bildeler. Den siste merverdiregningen på kr 32 000,- fra skatteetaten hadde forfalt 10. april 2018. Ettersom det ikke var penger på konto ble regningen ikke betalt.

Den 15. mai 2018 fikk Italimport AS forkynt konkursvarsel med betalingsfrist 29. mai. Da Italimport AS fortsatt ikke hadde penger til å betale, krevde skatteetaten at Italimport AS ble tatt under konkursbehandling. Begjæringen ble mottatt av Lillevik tingrett 8. juni 2018.

Peder erkjente at kravet var korrekt, men mente at det ikke var grunnlag for konkurs ettersom bildelsalget hadde tatt seg opp og snart så ut til å kunne gi overskudd.

Spørsmål 8

Er det grunnlag for å åpne konkurs i Italimport AS?

Italimport AS fikk forkynt betalingsoppfordring fra skatteetaten den 15. mai 2018, jf. dekl. § 63, og betalte ikke innen to ukersfristen. Konkursbegjæring ble så innsendt innen to uker. I dette tilfellet skal insolvens antas å foreligge.

Lillevik tingrett åpnet konkurs i Italimport AS den 11. juni 2018.

Ole Vold ble oppnevnt som bostyrer. Ved gjennomgang av Italimport AS sine kontoer så han at det var overført kr 15 000,- til Peder den 1. januar, 1. februar og 1. mars samme år, til sammen kr 45 000,-. Beløpet var merket «*Leie av lager*». Peder forklarte at dette var leie av hans private garasje for oppbevaring av bildeler for videresalg. Ole Vold kontaktet en eiendomsmegler og fikk opplyst at lager av tilsvarende størrelse i det samme området, typisk ble leid ut for ca. kr 5 000,- per måned. Ole Vold mente at Peder måtte tilbakebetale leien, i alle fall den delen av leien som oversteg markedsprisen på kr 5 000,- per måned.

Spørsmål 9

Er det grunnlag for omstøtelse av leiebetalingen til Peder?

Det er her tale om omstøtelse av for meget betalt leie. Det er selskapet Italimport AS som har betalt til Peder, som er nærstående, jf. dekl. § 1-5 nr 2). Reglene i dekl. § 5-2 gjelder tilsvarende for den delen av leie som «åpenbart overstiger det som uavhengige avtaleparter ville ha avtalt», jf. dekl. § 5-4 b). Betalingene har skjedd senere enn ett år før fristdagen, og kan således omstøtes, jf. dekl. § 5-2 (1), uavhengig av om skyldner var solvent da betalingen skjedde.